

Práce s rojom, ktorý opustil materský úl

Zberacie zariadenie

používame na strasenie roja, ktorý sa usadil príliš vysoko, takže ho nemožno strieť ani z neho vybrať matku. Na kovový prstenec o priere mi 25 cm je priprevnené igelitové vreće. Na prstenec je privarené drždadlo do ktorého sa vsúva tyčka. Na prstenec je prichytený plátený poklop, ktorý sa po strasení roja dnu snúrou ktorá končí na konci drždadla uzavrie. Ak zberacie zariadenie nemáme, na dlhú tyč priviažeme včelársky kôš alebo rámk s otvoreným plodom a podsuníme pod rojový chumáč. Vždy naň prelezú.

Uloženie rojnice

Ak včely vletávajú do rojnice matka je v rojnici. Ak do rojnice prejde matka a časť včiel, tieto začnú mávať krídielkami a bzučať. Potom za nimi pôjdu aj ostatné včely. Po strasení roja má ostat rojnicu podloženú pod miestom kde sa usadil roj (alebo čo najbližšie k tomuto miestu) a otvorená, aby dnu vletelo čo najväčšie množstvo včiel roja. Ak treba dávame ju do tieňa alebo do chládku, alebo dáme na ňu provizórnu striešku, alebo mokrú handru. Veľká horúčava môže roj z rojnice vypudíť. Vtedy možno v rojnici roj chladit tým, že mu dnu dáme zosopu vlhkej vreće a to polievame. Veko rojnice uzavrieme včas t.j. už v období keď včely sú dnu, hoci niektoré nad rojnicou sporadicky poletujú. No nechcávame ju otvorenú viac ako hodinu, lebo podľa Novackého včely z nej neskôr vyletujú a orientujú sa na miesto kde je rojnicu uložená, prípadne sa určitá časť včiel vráti do pôvodného úľa. Ak včely hŕňne príliš dlho poletujú nad rojnicou, v rojnici nemustí byť matka. Poroje, keďže je v nich viac matiek sa môžu v otvorenej rojnici rozdeliť na 2 resp. aj viacej častí. Nadbytočné roje niekedy z rojnice vyletia. Keď sa uzatvorí aj letáčový otvor rojnice, musí sa otvoríť jej vetranie. Ak roj strasieme priamo do úľa treba mu pridať rámk s plodom, aby ho neopustil. Včely zachytené na veku strasieme na dno tým, že uzavretú rojnicu udríme o zem. Kým sa včelstvo nepokojí uzavretú rojnicu necháme pod strohom, z ktorého sme roj sňali. Keď sa včelstvo upokojí rojnicu možno odniesť do tmavej miestnosti. Najlepšia je pivnica lebo je v nej najchladnejšie. Inak vyhovuje i kôlna resp. drevený alebo zatienené miesto v záhrade. Tu sa má roj sceliť a zlikvidovať prebytočné matky. Roj je scelený vtedy, ak visí ako guľa na jednom mieste t.j. nie je pozdĺžne rozťahovaný. Ak uderíme na rojnicu, v ktorej je scelený roj ten len krátko zahučí. Ak včely roja už vošli dnu a po uzavretí rojnice sa rojový chumáč už scelil, dáme ju na zatienené miesto kde potom definitívne umiestnime roj a osadíme.

Oddelenie spojených rojov

Ak sa prvoroje pri vlete z úľa spojili, spravdiva jednu z matiek včely ešte pred ich snátnim odstránia. Preto ak prvoroje sedia blízko vedľa seba, treba jeden z nich čo najskôr sňať dolu. Aj slabé poroje treba zachovať a to v prípade ak pochádzajú z nerojového včelstva. Ak prvoroj never priaznivú počasie úľ opustí neskoro, môže byť spojený s druhorojom. Roj môže vytvoríť aj 2-3 oddelené chu-

máče s matkami. Viac matiek býva v prvorojoch v prípade, ak neskôr vyleteli (dnu je stará matka a jedna i viacero mladých matiek). Stať sa môže i to, že ak naraz vyletelo z úľov naraz viac rojov spoja sa tieto v jeden veľký rojový chumáč. Ak je podozrenie, že v chumáči splynulo viacero rojov dáme ich do väčšieho úľa. Tam dáme krížom cez protihľadé rohy 2 paličky. Na týchto roje s matkami vytvorila osobitne sediace rojové chumáče. Každý z týchto rojových chumáčov dáme do osobitnej rojnice. Roj, ktorý má menej ako 1 kg slúži ako záložné včelstvo, alebo sa spoj s iným včelstvom. Ak roje po vylete z úľov vytvorili spoločný chumáč treba jednu z matiek z neho vybrať, aby sa včely nebili. Diemerová 1995 tvrdí, že možno spájať len prvoroj s prvorojom, alebo poroj s porojom.

Spájanie rojov

Pri spájaní vychytíme jednu matku. Oba roje pred spojením postriekame voňavkou alebo vodou, v ktorej bol rozmáčaný trúdi plod.

Foto: Marko Ivanický

Roje možno spojiť i tak, že prvý roj osadíme do úľa cez nábeh. Pred osadením druhého roja do letáčového otvoru dáme mriežku - včely vlezú dnu, matku vychytíme.

Včelstvo z ktorého roj vyletel vyhladáva matku a chceme roj vrátiť do úľa, z ktorého vyletel resp. ak chceme zamedziť, aby z vyrojeného včelstva vyletel poroj. Ak sú matky na včelnici označené číslami, včelár podľa neho zistí, z ktorého úľa roj vyletel (označená matka nie je v úli ale v rojovom chumáči). U poroja má včelár istotu, že je jeho len vtedy, ak ho videl vyletiť z vlastného úľa.

Múčna skúška

Roju zoberieme ešte pred osadením do úľa včely. Tieto vypustíme až potom keď sme roj striasli a dali do rojnice, alebo do uzavretého úľa. Najlepšie však väznit ich v chlade. Potom cca 300 včelí dáme do krabíčky, posypeme s 3 lyžicami hladkej múky tak, aby boli biele. Potom ich vypustíme von (až navečer keď ostatné včely lietajú menej) a sledujeme, do ktorého úľa sa vrátia. Včely najprv letia na miesto kde predtým sedel roj, potom sa vrátia do úľa, z ktorého pochádzajú. Urobiť to však možno len v deň rojový vyletel, resp. dovtedy, kým sa vyrojené včelstvo nezalietalo na úľ, do ktorého bolo osadené. Ak nebola urobená múčna skúška a matky nie sú označené, na vyletenie roja poukazuje bezdôvodné oslabnutie a zníženie letovej aktivity včelstva. Takémuto včelstvu chýba otvorený plod, alebo má len najstaršie kategórie lariev a matčienky a stará matka sa v úli už nenájdje. Dnu môže byť ale štlhlejšia rýchle sa pohybujúca mladá matka. Ak má včelstvo mládú malú matku, najmä ak má táto čiernejšiu farbu dosť ťažko ju odlišiť od robotnice. Vyrojenie môže signalizovať aj zmiznutie brady včiel spred

úľa. Niekedy treba pri vyhľadávaní odrojeného včelstva otvoriť úľov viac. Ak vyletel prvoroj veľmi slabý treba preveriť zdravotnú situáciu, ktorá je vo včelstve z ktorého vyletel. Príčinou môže byť ochorenie infikovaný úľ. Vtedy z neho môžu vyletovať poroje až dovtedy, kým sa celkom nevyprázdni.

Prinútenie roja k návratu

Zistilo sa, že ak sa matka pred rojením odchytia a oddelila od včelstva roj vyletel a vrátil sa späť. Neskôr však matka potom, keď po väznení uvoľnila vyletela z úľa sama a sama sa aj vrátila - čiže rojenie nie je len aktom lietavky, ale aj aktom na rojenie už pripravenej matky. Ak matku pred rojením vychytíme a zavrieme do klietky, alebo do izolátora, vyletu roja to nezabráni. Prvoroj síce vyletí no potom sa vráti späť. Roj však vyletí znovu, keď sa vyliahné mladá matka. Preto nemá zmysel vrátiť vyrojené včelstvo späť. Ak matka počas vyletu z úľa uhynie, včely sadnú na miesto, kde predtým sedela. Potom sa vrátia do úľa. S rojom vyletia aj mladúšky, ktoré nie sú na pôvodný úľ zalietané. Ostanú na mieste kde roj sa predtým usadil. Ak ich včelár nepozbiera uhnýť hladom. Roj sa vráti späť i vtedy, ak matka má skrátené (ustrihnuté) krídlo. Je na zemi, nemôže lietať. Nájdeme ju v chumáčiku včiel pred úľom. Dáme ju do klietky alebo do izolátora.

Využitie energie roja k znáške

Ak nemáme v úmysle počet včelstiev zvyšovať, alebo roj využiť inak, vrátime chytенý roj späť. Cieľom je posilniť roj lietavkami ako pri preletáku. Úľ, z ktorého roj vyletel odsunie. Na jeho miesto dáme prázdny úľ s medzistienkami. Ak sa nám podarí vychytiť matku roja pri rojení, dáme ju do klietky a klietku zavesíme medzi medzistienky. Roj sa vráti späť a matku z klietky vyslobodí. Ak sa nám matku vychytiť nepodarí, strasený roj, ktorý je v rojnici osadíme do prázdneho úľa, ktorý je na mieste úľa z ktorého vyletel. Takýto roj je účelne väznit v chlade. Starú matku možno vymeniť za mládú. Medník na krátku dobu odstráni. Kým roj dielo nevystaví prikrmujeme ho. Potom znovu nasadíme medník. Ak však je roj silný i znáška intenzívna, medník ponecháme - vyplníme ho prázdny mi súsami. Ak je v roji mladá matka, sledujeme kým nezačne plodovať. Odrojené včelstvo možno dať do osobitného úľa, alebo do medníka, ktorý oddelíme od roja medzidnom. Medník musí mať vlastný letáčový otvor. Odrojené včelstvo tým, že sme ho presunuli, spravdiva zlikviduje všetky matčienky až na jeden. Ak to neurobilo urobíme to my. Ak je v ňom už vyliahnú mladá matka zrušíme všetky matčienky. Odrojené včelstvo ošetríme ako odložene. Ak je odrojené včelstvo v medníku a mladá matka odrojeného včelstva začne plodovať, možno starú matku prvoroja utraťiť a spojiť ho s odrojeným včelstvom. Turčáni tvrdí, že vyrojené včelstvo môže priniesť v znáške viac medu ako ostatné včelstvo. Prerušenie plodovania u vyrojených včelstiev znižuje v porovnaní s kontrolným včelstvom počet klietkovic o 30-40 %.

MVDr. Ing. Zoltán Brokeš, Devínska Nová Ves